

MAO CE TUNGOVA GLEDIŠTA O DRUŠTVENIM I VOJNOSTRATEGIJSKIM OSNOVAMA ORUŽANOG ORGANIZOVANJA KINESKE REVOLUCIJE

Mao Ce Tungova koncepcija kineske revolucije¹ i oružano organizovanje naroda u njoj predstavljaju znatno obogaćenje marksističke teorije i prakse.

Društvene okolnosti u kojima se izvodila oružana revolucija u Kini karakterišu se specifičnom unutrašnjom klasnom konstelacijom i odnosima snaga i preplitanjima spoljnih faktora »da je nemoguće jednostavno primenjivati merila, kategorije i iskustva evropskog socijalističkog i marksističkog pokreta«. ² Mao Ce Tungova istorijska uloga je upravo u tome što je najpotpunije shvatio i teorijski obrazložio kineske uslove, adekvatno primenio i dalje stvaralački razvio marksističko učenje o oružanoj revoluciji, posebno razradio splet vojnih pitanja u okolnostima kada su Staljin i Kominternu međunarodnom radničkom pokretu nametali iskustva oktobarske revolucije kao neprikosnoveni obrazac za sve uslove i sva vremena.

Nastojeći da kineska revolucija pronađe svoje puteve, Mao Ce Tung je istakao nedogmatsku tezu da će kineski komunisti moći ostvarivati povezivanje dosadašnje teorije i prakse samo u tom slučaju ako budu umeli da, polazeći sa marksističko-lenjinističkih pozicija i primenjujući marksističko-lenjinističke teorijske stavove i metode, naprave korak napred da, na bazi ozbiljnog izučavanja istorije i revolucionarne stvarnosti Kine, u svim oblastima teorije stvore radove koji će da odgovaraju potrebama Kine.

¹ Obuhvata: drugi revolucionarni građanski rat, odnosno revolucionarno agrarni rat 1927—1936, narodnooslobodilački rat 1937—1945. i treći revolucionarni građanski rat 1945—1949. godine. Podelu faza kineske revolucije izvršio je Mao Ce Tung u članku *Dve sudbine Kine, Izabrannye proizvedenija*, tom IV, izd. Moskva, 1953, str. 451—457.).

² P. Vranicki *Historija marksizma* knj. II, str. 198. izd. Naprijed, Zagreb, 1972.

Mao Ce Tung je ukazivao da je kinesko društvo u suštini »kolonijalno, polukolonijalno i polufeudalno«. ³ Usled stepena razvoja proizvodnih snaga i čvrstih veza sa inostranim imperijalizmom, kapitalizam u Kini nije postao osnovno društveno uređenje. Inostrani kapital povezan sa domaćom buržoazijom i zemljoposjednicima zauzima vodeće pozicije u ekonomskom životu, državnom aparatu i vojsci. Radnička klasa, seljaštvo i srednji društveni slojevi izloženi su grubim i mnogostrukim oblicima eksploatacije. »Suprotnost između imperijalista i kineskog naroda i suprotnost između feudalaca i narodnih masa jesu u novije vreme osnovne suprotnosti u kineskom društvu. Revolucija nastaje i razvija se na osnovu tih suprotnosti«. ⁴

Analizom klasne strukture pretežno feudalnog kineskog društva Mao Ce Tung je otkrio i teorijski obrazložio osnovne postulate kineske revolucije, ukazao na ulogu komunističke partije kao glavne i rukovodeće snage u njoj, suprotstavljajući svoje zaključke dogmatiskim stavovima Kominterne i tadašnjeg rukovodstva Komunističke partije Kine (KPK). ⁵ Polazeći od imovinskog stanja, odnosno prihoda stanovništva Mao Ce Tung je kinesko društvo podelio na gornji, srednji i niži sloj, a svaki od njih na više društvenih grupa. Izložio je da se uloga pojedinih grupa u društvu, u osnovi, temelji na njihovom materijalnom položaju. On je smatrao da su, pored materijalnog položaja pojedinih društvenih grupa, njihova apsolutna i relativna veličina bitno uticala na odnos prema revoluciji.

Seljaštvo, koje čini 80 odsto stanovništva i koje stalno osiromašuje zbog grube eksploatacije, predstavlja *glavni oslonac revolucije*. Siromašno seljaštvo, koje je najmasovnije (70 odsto svih seljaka), predstavlja »najmasovniju, pokretačku snagu kineske revolucije«, prirodnog i najpouzdanijeg saveznika proletarijata. Srednji seljaci (oko 20 odsto) »ne samo da mogu učestvovati u antiimperijalističkoj i agrarnoj revoluciji već mogu primiti i socijalizam«. ⁶

U »Referatu o ispitivanju seljačkog pokreta u provinciji Hunan«, 1927. godine, kada su seljačke mase organizovane u saveze, javne i tajne organizacije, stvarajući i oružane formacije, i kada su preuzimale vlast od feudalaca i buržoazije na selu, Mao Ce Tung je istakao stanovište, koje je bilo od odlučujućeg značaja za uspeh revolucije, da je »preko potrebno promeniti svoja rasuđivanja uperena protiv

³ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, tom III, str. 149, izd. Moskva, 1953.

⁴ Isto.

⁵ CK je 1927. odbacio stavove Mao Ce Tunga o seljačkom pitanju, dovodeći ih u vezu sa sitnoburžoaskim mentalitetom.

⁶ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, tom III, str. 168.

seljačkog pokreta«. Ono se već masovno diže u revolucionarnu borbu i KP Kine mora izvršiti izbor od tri mogućnosti: pasivno posmatrati, boriti se protiv tog pokreta ili staviti mu se na čelo.⁷

U uslovima novih proizvodnih odnosa, razvoja radničke klase i postojanja KP Kine seljački revolucionarni pokret stekao je sve preduslove da pobedonosno završi revolucionarni rat, za razliku od ranijeg perioda »kada je redovno propadao«. Svoj definitivni zaključak o seljaštvu, kojeg se čvrsto držao tokom čitavog dugogodišnjeg rata, Mao Ce Tung je ovako izrazio: »Prema tome, problem seljaštva postaje osnovni problem kineske revolucije, a snaga seljaštva glavna snaga revolucije«.⁸ I dalje: »Siromašno i srednje seljaštvo mogu postići oslobođenje samo pod rukovodstvom proletarijata, a proletarijat sa svoje strane samo u čvrstom savezu sa siromašnim i srednjim seljaštvom može dovesti revoluciju do pobeде«.⁹

Posle seljaštva, radnička klasa je druga po redu u kineskom stanovništvu. Ona broji oko 3 miliona industrijskih i desetina miliona zanatskih i poljoprivrednih radnika. Izložena trostrukom ugnjetavanju (od imperijalizma, nacionalne buržoazije i feudalaca) postala je »odlučnija i sveobuhvatnija u revolucionarnoj borbi od bilo koje druge klase« i »bez ekonomske osnove za socijal-reformizam poput onog u Zapadnoj Evropi«. Vođena od KP Kine već od prvih dana svog postojanja radnička klasa je »postala politički najsvesnija klasa kineskog društva«.¹⁰

Razne kategorije sitne buržoazije, inteligencija, sitni trgovci, zanatlije, slobodne profesije itd., u zaostaloj Kini izloženi osiromašivanju i propadanju, bez mogućnosti prosperiteta pojavljuju se kao »jedna od pokretačkih snaga revolucije, pouzdan saveznik proletarijata«.¹¹

Specifičan karakter ekonomski vladajućih klasa i slojeva pružao je realne mogućnosti KP Kini da vodi originalnu politiku »saveza, zajedničkog fronta« i sa pojedinim delovima eksploatatorskih klasa u pojedinim etapama revolucije.

Na osnovu zaključaka o specifičnom karakteru i društvenoj ulozi klasa i slojeva tadašnjeg kineskog društva, Mao Ce Tung je stvaralački obrazložio društveno-političke osobenosti i perspektive kineske revolucije. Nasuprot do tada poznatim kodeksima marksističke teorije o buržoasko-demokratskim revolucijama, revolucionarnoj borbi pro-

⁷ Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, izd. Vojno delo, 1957, tom I, str. 18.

⁸ Mao Ce Tung, *Govori i članci*, Beograd, 1949, str. 120.

⁹ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, tom III, str. 168.

¹⁰ Isto, str. 169—171.

¹¹ Isto, str. 166.

letarijata i seljaštva i diktaturi proletarijata postavio je tezu o »revoluciji jednog novog tipa«, o »antiimperijalističkoj i antifeudalnoj revoluciji širokih narodnih masa pod rukovodstvom proletarijata« kao »dela svetske proleTERSKE revolucije«, »čiji je cilj uspostavljanje novodemokratskog društva — prelaznog perioda od kolonijalnog, polukolonijalnog i polufeudalnog društva ka socijalističkom društvu, ona je nov i revolucionaran proces demokratije«. ¹²

Originalnost Mao Ce Tungove vojne koncepcije, odnosno iskustava kineske revolucije, najneposrednije su rezultirala iz specifičnosti kineskog društva, tj. društveno-klasnog karaktera revolucije, političkih i klasnih snaga koje su je sprovodile, mnogostrukog delovanja spoljnih faktora i vojnostrategijskih svojstava kineskog prostora.

Polemišući sa raznim pasivističkim i »ultrarevolucionarnim« shvatanjima u partiji u vidu rezimea Mao Ce Tung je izneo osnovne postulate svoje koncepcije o vojnim pitanjima kineske revolucije. ¹³ »Treba samo shvatiti da je Kina polukolonijalna zemlja oko koje se bore mnoge imperijalističke države i tada će sve postati jasno: 1) postaće jasno zašto od svih zemalja sveta samo u Kini postoji tako neobična pojava kao što su dugi unutrašnji sukobi u taboru vladajućih klasa; zbog čega se ti unutrašnji sukobi iz dana u dan šire i zaoštravaju; zbog čega nikome u Kini nije polazilo za rukom a i ne polazi da uspostavi jedinstvenu vlast; 2) postaće jasna ozbiljnost seljačkog pitanja, pa će se onda moći razumeti zašto ustanci na selu uzimaju takav zamah kao što je to sada kada su obuhvatili čitavu zemlju; 3) postaće jasna pravilnost parole radničko-seljačke demokratske vlasti; 4) postaće razumljiva i druga neobična pojava do koje je došlo u vezi sa dugotrajnim unutrašnjim sukobima u taboru vladajućih klasa, ta neobična pojava koje nema ni u jednoj zemlji na svetu osim u Kini, — naime, postojanje i razvoj Crvene armije i partizanskih odreda, i u vezi s tim postojanje i razvoj manjih crvenih rejona, izraslih u okruženju od strane bele vlasti (sličnih neobičnih pojava nigde nema, osim u Kini); 5) postaće isto tako jasno da stvaranje i razvoj Crvene armije, partizanskih odreda i crvenih rejona predstavlja u polukolonijalnoj Kini višu formu borbe seljaštva pod rukovodstvom proletarijata, neizbežan rezultat razvitka seljačke borbe u polukolonijalnoj zemlji, i, nesumnjivo, najvažniji faktor koji ubrzava nastupanje plime revolucije u čitavoj zemlji; 6) najzad, postaće jasno da politika izvođenja isključivo letećih partizanskih akcija ne može da reši zadatak ubrzavanja revolucionarne plime u čitavoj zemlji i

¹² Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, tom III, str. 133—186.

¹³ Vidi članak: *Iz iskre može da bukne plamen* (1930.), *Izabrana dela*, knj. I.

da je, van svake sumnje, pravilna politika Ču-Dea — Mao Ce Tunga, politika Fang Či Mina, koja predviđa osnivanje baza, plansko stvaranje organa vlasti, produbljivanje agrarne revolucije, razvijanje oružanih snaga naroda putem organizovanja opštinskih, rejonskih i okružnih odreda Crvene garde i stvaranje regularne Crvene armije iz lokalnih jedinica, nepokolebljivo širenje rejona crvene vlasti u vidu talasa itd.«¹⁴

Pomeranje težišta revolucije iz gradova na prostrana seoska područja, odnosno pretvaranje prostora van gradova u glavno strategijsko područje oružane borbe i izvođenje revolucije u obliku seljačkog rata pod rukovodstvom radničke klase, predstavlja iskustvo od svetskog i istorijskog značaja i primer stvaralačke primene revolucionarne marksističke misli na uslove nerazvijene, polukolonijalne, pretežno agrarne zemlje.

Mao Ce Tungovo teorijsko stanovište o uporišnim bazama kao »polaznoj poziciji revolucije« u suštini znače: a) na čitavom kineskom prostoru postepeno stvarati uporišne baze (crvene rejone, oslobođene teritorije) — »vojno, političke i kulturne bastione revolucije«, koji će se stalno brojno i prostorno proširivati i »korak po korak dovesti revoluciju do pobede u čitavoj Kini«¹⁵ i b) postepeno, kako se za to budu stvarali uslovi, preneti oružana dejstva i na gradove i glavne komunikacijske pravce, jer se »konačan cilj revolucije sastoji u osvajanju gradova kao glavnih baza neprijatelja«.¹⁶ Dakle, u prvim najdužim i odlučujućim fazama revolucije izvoditi »ofanzivu na selu a odbranu u gradovima«, a u završnim fazama revolucionarnom ofanzivom zahvatiti celu teritoriju Kine.

Vodeći polemiku sa klasičnim shvatanjima o gradu kao neprirodnom centru revolucije, Mao Ce Tung je više puta obrazlagao specifične okolnosti kineskog društva koje zahtevaju da težište revolucionarne borbe bude u područjima van gradova.

»Odsustvo jedinstva i veliki broj raznovrsnih protivurečnosti u taboru kineske kontrarevolucije« onemogućilo je uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog sistema, političke i vojne kontrole cele zemlje, naročito seoskih područja. To je stvorilo objektivne uslove da seosko stanovništvo, uključujući u pojedinim fazama revolucije i deo kulaka i spahija, nastavi borbu u sprovođenju agrarne reforme, rušenje stare vlasti i stvaranje oslobodilačkih rejona.

¹⁴ Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, knj. I, str. 101—102.

¹⁵ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, knj. III, str. 155.

¹⁶ Isto, str. 157.

Ogromno seosko prostranstvo sa slabo razvijenom mrežom puteva u znatnoj meri otežava koncentraciju, borbenu upotrebu i efikasnost oružanih snaga kontrarevolucije, dok, s druge strane, stvara realne šanse revolucionarnim snagama da se korišćenjem zemljišta i primenom adekvatnih oblika vojnog organizovanja i načina borbenih dejstava stvaraju, održavaju i stalno proširuju »crvene rejone«.

Pokušaji oružanog ustanka 1927. godine u nekim gradovima Kine doživeli su neuspeh. Nerazvijenost i polukolonijalni karakter društva pružali su mogućnost »imperijalistima i njihovim saveznicima da se čvrsto i dugo drže po centralnim gradovima«. ¹⁷ U njima su imali jake snage i policijske odrede, čime su mogli da obezbede preimućstvo u vojnoj i političkoj sili nad nedovoljno organizovanom i relativno malobrojnomo radničkom klasom. Način izvođenja revolucije, primenjen u Rusiji 1905. i 1917. godine, pokazao se neadekvatnim u specifičnim kineskim uslovima. Traženje glavnog oslonca revolucije u seljačkim masama u područjima van gradova predstavljalo je u kineskim uslovima optimalno marksističko rešenje. Međutim, u završnom periodu revolucije kada je došlo do stvaranja masovne revolucionarne vojne sile i kada su znatno proširene uporišne baze, kada je došlo do angažovanja pretežnog dela stanovništva u revolucionarnoj borbi, Mao Ce Tung je postavio tezu o nužnosti intenzifikacije borbe i otpora u gradovima i rejonima glavnih komunikacijskih pravaca. »Ako mi sada — govorio je Mao Ce Tung 1944. godine — ne pridobijemo na svoju stranu milionske mase trudbenika u gradovima i na glavnim komunikacijskim linijama ... ako ne okupimo te mase oko partije i ne pripremimo ih za oružani ustanak, može se desiti da našoj vojsci i našim uporišnim bazama na selu blagovremeno ne pruži podršku grad...« ¹⁸

Prema tome, Mao Ce Tungova orijentacija da se u uslovima nerazvijenosti i polukolonijalne Kine strategijska rešenja revolucije izvojuju na seoskom prostoru postepenim širenjem uporišnih baza i time stvore uslovi za revolucionarno aktiviranje i oslobođenje gradova predstavlja novinu do tada neisticanu u marksističkoj teoriji i revolucionarnoj praksi.

U teorijskoj i praktičnoj delatnosti stvaranja oružane organizacije kineske revolucije Mao Ce Tung je, polazeći od ideja klasika marksizma o naoružanom narodu, otkrio i uopštio originalne zaključke o društveno-klasnom karakteru, oblicima i vojnostrategijskim svojstvima oružane organizacije, karakteru odnosa između re-

¹⁷ Isto, str. 155.

¹⁸ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, knj. IV, str. 405.

volucionarnih društvenih struktura i oružane organizacije, oblicima oružane borbe i dr.

U radu »Rat i pitanje strategije« obrazložio je da, za razliku od kapitalističkih država gde »ima smisla dugotrajna legalna borba radničke klase ... za konačno rušenje kapitalizma«, u Kini »bez demokratskog uređenja, parlamenta koji bi se mogao koristiti«, ¹⁹ »proletarijat i KPK ne bi mogle bez oružane borbe da zauzmu odgovarajuća mesta, ne bi mogle da reše ni jedan revolucionarni zadatak«. ²⁰ Zbog toga je u Kini »glavni oblik borbe rat, a glavni oblik organizacije armija«. Svi drugi oblici organizacije i borbe su bezuslovno potrebni, ali u revoluciji sve organizacije i sve forme borbe treba direktno ili indirektno da pomažu oružanoj borbi. U raznim istorijskim etapama revolucionarni rat u Kini imao je različite sadržaje (građanski, narodnooslobodilački ratovi), ali oružana borba i oružana organizacija konstantno su bile glavni oblici organizacije i borbe, pogotovo od 1927. godine kada je — kako primećuje Mao Ce Tung — ovo shvatanje preovladalo u Centralnom komitetu KP Kine.

Dugotrajnost oružane revolucije u mnogoljudnoj i velikoj zemlji i strategija KP Kine, koja se, u osnovi, rukovodila nedogmatskom marksističkom naukom, uslovili su raznovrsne oblike borbe i otpora.

»Neprijatelj se može pobediti — pisao je Mao Ce Tung — samo u narodnom ratu u kome postoji saradnja između jedinica glavnih snaga i lokalnih vojnih formacija, između regularne vojske i partizana, između vojske i naroda, između naoružanih i nenaoružanih masa«. ²¹ Pri tome vojna sila u celini, a posebno »oružane snage slede idejno rukovodstvo proletarijata«, koje se ni u kojoj situaciji ne dovodi u pitanje. Proces stvaranja vojne sile i prerastanje jednih oblika i druge, formiranje i razvoj oružanih snaga neposredna je manifestacija stepena učešća narodnih masa u revoluciji, organizatorske i idejno-političke delatnosti KP Kine. »Narodne mase ne mogu da pokažu svoju snagu u borbi ako nisu organizovane«. ²²

Mao Ce Tung je naznačio neke najvažnije oblike vojne sile i aktivnosti koje su našle primenu u kineskoj revoluciji.

Oružana organizacija, oružane snage — »regularna Crvena armija« ²³ i »teritorijalna vojska« — predstavljale su u toku čitave

¹⁹ Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, knj. I, str. 486.

²⁰ Isto, str. 488.

²¹ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, knj. IV, str. 375.

²² Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, knj. I, str. 376.

²³ Za ovaj deo oružanih snaga upotrebljavani su i nazivi: »jedinice glavnih operativnih snaga«, »regularne oružane snage«, »operativna vojska« i dr.

revolucije najvažniji i odlučujući element vojne sile, a oružana borba glavni oblik revolucionarne borbe, kojima se podređuju ostali oblici i načini borbe narodnih masa.

Ostali oblici borbe i otpora: a) u oslobođenim rejonima: »celokupno stanovništvo . . . pod rukovodstvom demokratskih organa vlasti okupljalo se u radničke, seljačke (to je glavno), omladinske, ženske, razne profesionalne i druge društvene organizacije i sa entuzijazmom obavljale raznovrsni rad kao pomoć frontu«. ²⁴ To su funkcije koje po klasičnim merilima spadaju u dužnost oružanih formacija (snabdevanje vojske hranom, briga o ranjenicima, »likvidacija izdajnika i špijuna«, »pružanje neposredne pomoći borbenim operacijama oružanih snaga« — rušenje, zaprečavanje, transport i dr.). Zatim slanje »grupa oružanih aktivista« u neprijateljsku pozadinu radi organizovanja stanovništva za aktivnu borbu i otpor i organizovanje »naoružanih odreda samoodbrane« od omladine i odraslog stanovništva radi zaštite oslobođene teritorije od upada neprijateljskih oružanih grupa i dr.

b) Na neoslobođenoj teritoriji: organizovanje grupa aktivista i narodnih masa za diverzantske akcije i druge oblike borbe u pružanju pomoći borbenim dejstvima oružanih snaga; organizovanje ilegalne borbe radi pridobijanja masa za stvar revolucije; infiltriranje u neprijateljske privredne i političke institucije i vojsku radi organizovanja pasivne rezistencije, sabotaže i dezorganizacije vojske; izvlačenje aktivista i radnika iz gradova (u prvim fazama revolucije); stvaranje ilegalnih oružanih formacija; pripremanje oružanog ustanka za konačan obračun sa neprijateljem.

Regularne jedinice Crvene armije, svrstane u armijske, korpusne, divizijske i pukovske formacije predstavljale su viši i najvažniji deo oružanih snaga. »Neophodan uslov za održavanje crvene vlasti jeste postojanje dovoljno snažne regularne Crvene armije . . . Čak i ako postoje aktivne radničko seljačke mase, bez dovoljno snažnih regularnih oružanih snaga, nikako se ne mogu stvoriti revolucionarne baze, tim pre se ne može obezbediti njihovo trajnije održavanje i neprekidan razvoj« — istakao je Mao Ce Tung 1928. godine na početku drugog revolucionarnog građanskog rata. ²⁵

Bitna opšta vojnostrategijska svojstva prema kojima se regularna vojska razlikovala od teritorijalne i koja su je činila »regularnom«, »operativnom« bila su: stalna spremnost, mobilnost i manevarska sposobnost za izvođenje borbenih dejstava na bilo kom delu teritorije; jaka udarna moć; viši stepen centralizacije organizacije i ko-

²⁴ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, knj. IV, str. 479.

²⁵ Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, knj. I, str. 56.

mandovanja; čvrsta disciplina; sposobnost za borbena dejstva operativnog i strategijskog značaja manevarskog karaktera, koji su po svojoj suštini imali partizanski, a u završnim etapama i frontalni oblik.²⁶

Teritorijalne jedinice — naoružani odredi samozaštite po selima, ustanički, odnosno partizanski radničko-seljački odredi po opštinama i partizanske združene jedinice u rejonima i okruzima — Crvena garda²⁷ predstavljale su oblik oružanog organizovanja pomoću kojeg su se u oružanu borbu uvlačile milionske mase. Njihova opšta namena je bila izvođenje borbenih dejstava na užoj teritoriji radi gušenja kontrarevolucije, zaštite organa revolucionarne vlasti i u sadejstvu sa jedinicama regularne vojske odbrana svog kraja. Sem toga, preduzimani su prodori u neprijateljsku pozadinu radi podrške operacijama na glavnim frontovima oslobođenog područja.

Teritorijalna vojska je tokom dugotrajnog rata prerastala u jedinice regularne vojske. Mao Ce Tung insistira da »rukovodioci partizanskog pokreta ... rade da se partizanski odredi tokom rata postepeno razvijaju u partizanske združene jedinice a zatim u taktičke i združene jedinice regularne vojske«.²⁸ Omasovljivanjem i udruživanjem partizanskih odreda, poboljšanjem tehničke opremljenosti, obuke, političkog rada, postepenim uvođenjem vojnopolitičkog aparata, organa službi potrebnih za uspešno delovanje združenih jedinica, usvajanjem jedinstvenih gledišta i bezuslovnog izvršavanja naređenja, »usvajajući poredak regularne vojske a napuštajući partizanske navike« sprovodi se postepen ali stalan proces prerastanja teritorijalnih formacija u regularne. Time je kineska revolucija pružila dragocena iskustva oslobodilačkim i socijalističkim pokretima, posebno u nerazvijenim i kolonijalnim zemljama, o realnoj mogućnosti i načinu prerastanja ustaničkih partizanskih snaga u mobilne, operativne oružane formacije sposobne za bojeve i bitke od strategijskog značaja.

Međutim, teritorijalna komponenta oružanih snaga, od početka do pobedonosnog završetka revolucije, bila je uvek prisutan oblik oružanog organizovanja. Neprekidno se kvantitativno i kvalitativno razvijajući, predstavljala je neophodan sadejstvujući deo oružanih formacija bez kojih glavne snage — regularne jedinice ne bi bile u stanju da uspešno izvode svoja borbena dejstva.

²⁶ Videti: Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, knj IV, str. 447 i *Izabrana dela*, knj. I, str. 211.

²⁷ *Izabrana dela*, knj. I, str. 67.

²⁸ Isto, str. 376.

Svoje shvatanje o karakteru društvenih odnosa u oružanoj organizaciji, vezama i odnosima oružane snage — društvo, tj. društvenom biću oružane organizacije, Mao Ce Tung je izložio još u prvim radovima 1927—1930. godine da bi ih dalje razvijao u toku revolucije. Karakter kineskog društva, veliko prostranstvo, dug i surov rat itd. iziskivali su drugačija svojstva oružane organizacije revolucije za razliku od dotadašnjih iskustava — Nacionalne garde Pariske komune ili Crvene garde u oktobarskoj revoluciji. Originalnost njegove koncepcije izražena je upravo u tome što je, u saglasnosti sa kineskom situacijom, teorijski obrazložio karakter i oblike komandnog odnosa, mesto i ulogu partijsko-političke delatnosti, način izbora starešinskog sastava i odnose vojnih kolektiva prema narodnim masama i revolucionarnim društvenim organizacijama, koje najpotpunije obezbeđuju rukovodeću ulogu radničke klase i KP Kine u »seljačkom ratu«.

Polazni stavovi Mao Ce Tunga o karakteru odnosa u oružanim snagama kineske revolucije su sledeći: rukovodeća uloga KP Kine i »strogo sprovođenje demokratskog načina života pri centralizovanom rukovođenju«.

Rukovodeća uloga KP Kine u revoluciji, posebno u oružanim snagama, sprovedena je na principu strogog centralizma. Naime, donošenje odluka viših partijskih organa nije išlo linijom »da se stvari prodiskutuju dole a tek posle toga da se odluka donese gore«. Uloga nižih organa i ćelija svodila se na obavezi »da brižljivo prouče uputstva viših organa, da potpuno shvate smisao tih uputstava i da određuju metode za njihovo sprovođenje«.²⁹

Partijski komiteti (bataljonski, pukovski, korpusni, armijski), međusobno povezani linijom stroge centralizacije, predstavljali su u svojim jedinicama glavne rukovodeće organe. Naime, u partijskim komitetima i jedinicama kolektivno su rukovodili, a bavili su se svim pitanjima života i rada jedinice, uključujući obuku i borbena dejstva. Na osnovu njihovih odluka i rešenja delovali su vojnostručni organi, komandanti u domenu vojnih pitanja, a politički komesari u oblasti politike lično odgovarajući za rad partijskim komitetima svoje jedinice. Rukovodeći partijski forumi (uključujući i sekretara ćelije) kao i starešinski sastav nije biran od strane vojnih kolektiva i partijskog članstva, njih su imenovali viši organi.³⁰ Komandni odnos se zasnivao

²⁹ Isto, str. 93, 94.

³⁰ U regularnim jedinicama skoro sva mesta političkih komesara zauzimali su pripadnici radničke klase, a 90% srednjeg i višeg komandnog sastava bilo je iz redova članstva KP Kine. »Skoro svi radnici koji su nam došli iz Hunana vode partijski rad«, pisao je Mao Ce Tung. (Isto, knj. I, str. 71.).

na principu »svesne vojne discipline izgrađene na autoritetu starešine«, odnosno bezuslovnom izvršavanju naređenja pretpostavljenih.

Centralizovani sistem partijsko-političke delatnosti i stroge vojne subordinacije obezbeđivali su rukovodeću ulogu radničke klase i KP Kine u »seljačkom ratu«, odnosno pretvaranje stihijske borbe seljačkih masa u organizovanu osnovnu snagu revolucije.

Međutim, rukovodeća uloga radničke klase ne bi se mogla ostvariti ako se kao njen prirodni i konstruktivni deo ne razvijaju i novi »demokratski«, »antimilitaristički« odnosi u jedinicama oružanih snaga. U radu »Borba na Čingkangšanu« Mao Ce Tung je pisao: »Bez obzira na materijalne oskudice i stalnu borbu, mi se kao i ranije čvrsto držimo, a to je rezultat ne samo uloge partijskog rukovodstva nego i demokratskih principa koji su ostvareni u armiji ... U Kini demokratija nije potrebna samo narodu, ona je potrebna i armiji. Demokratski režim u armiji biće glavno oruđe u razbijanju feudalne najamničke vojske.«³¹

Stupanjem u oružanu organizaciju isključivo na principu dobrovoljnosti i radikalnim ukidanjem starih najamničkih odnosa i obaveza stvoreni su kvantitativno novi objektivni uslovi za razvoj svesne vojne discipline i drugarske solidarnosti u vojnim kolektivima. Snabdevanje i ishrana celokupnog sastava »od kuvara do komandanta korpusa« bila je istovetna. Ukinute su nepotrebne ceremonije, a drill u vaspitanju, obuci i izvođenju borbenih dejstava zamenjen je svesnom disciplinom, inicijativom i vaspitanjem na osnovama marksističke nauke. Ekonomsko poslovanje u jedinicama bilo je javno i izloženo slobodnoj kritici svih pripadnika. Vojnički komiteti i partijske ćelije pružale su mogućnosti »da se vojnici koriste slobodom zbora i dogovora«. »Princip jedinstva starešina i boraca, znači — kako je to istakao Mao Ce Tung 1938. godine — ukidanje feudalnog poretka u armiji, zabranu batinanja i psovanja, uvođenje svesne discipline, stvaranje takvog načina života u kome starešine i borci dele dobro i zlo. Sve to čini armiju monolitnom.«³²

Regularne jedinice i teritorijalna vojska ispoljavale su neposredan uticaj na rasplamsavanje revolucije. Oružanim dejstvima i političko-propagandnim i kulturnim radom oružane snage su pružale neposrednu pomoć narodnim masama i njihovim organizacijama u stvaranju naoružanih odreda i razvijanju drugih oblika borbe i otpora, formiranju i uspešnom delovanju revolucionarnih organa narodne vlasti, obrazovanju partijskih organizacija. Pružale su pomoć

³¹ Mao Ce Tung, *Isto*, knj. I, str. 71.

³² *Isto*, str. 377.

u raspodeli zemlje i olakšavale ekonomske teškoće stanovništvu u oslobođenim rejonima. Time su u praksi revolucionarne borbe stalno razvijale svoj narodni karakter.

Dugotrajnost rata i uska povezanost naroda i oružane organizacije usloveli su, do tada u istoriji revolucija nepoznatu, proizvodnu funkciju oružanih snaga. U oslobođenim rejonima svi borci i starešine dobijali su u posed parcelu zemljišta i, po pravilu, tri meseca u godini bavili se proizvodnom delatnošću, a devet meseci obukom i učestvovanjem u borbenim dejstvima. Na taj način su oružane formacije uz dodatna sredstva pribavljena konfiskacijom imovine od neprijatelja »same sebe snabdevale« sredstvima za ishranu i druge životne potrebe, oslobađajući obaveznih davanja za vojsku siromašne i srednje seljake.³³

Teorijskim obrazloženjem devijantnih pojava u odnosima u oružanim snagama i na relaciji oružana organizacija — društvo Mao Ce Tung je još neposrednije izneo svoju tezu o društvenom karakteru oružanih snaga revolucije.

Pojave »ultrademokratizma« — tendencije uvođenja klasičnog demokratsko-centralističkog principa u radu partijske organizacije i u komandnim odnosima kao i insistiranja na »opštoj jednakosti«, okarakterisao je kao manifestaciju »privatne sitno-sopstveničke psihologije« ili dogmatskih shvatanja. Razvoj ovih tendencija doveo bi u pitanje borbenu spremnost i mobilnost partijske organizacije i oružanih formacija, opasnost da seoska stihija nadvlada rukovodeću ulogu radničke klase.

»Militaristička psihologija«, »militaristički stil u radu vojske« i »birokratske tendencije kod terenskih radnika« — prema mišljenju Mao Ce Tunga — u suštini su iste pojave i predstavljaju latentnu opasnost revoluciji isto kao i »japanski imperijalizam i snage kineske reakcije«.

»Psihologija soldateske kod vojnih radnika« izražava se u dva pravca: Prvo, preko shvatanja i postupaka koji vode ka relativno visokom stepenu osamostaljivanja komandi jedinica, potčinjavanju politike vojnom faktoru, odnosno organa vlasti i društvenih organizacija nadležnosti vojnih starešina. Drugo, u tendenciji da se karakter međuljudskih revolucionarno-demokratskih odnosa u oružanim snagama zameni klasičnim najamničkim komandnim odnosom, da se partijsko-politički organi u jedinicama potčine komandantu, da se ograniče delatnosti vojničkih komiteta, što bi ostvarilo uslove za nadutost i bezobzirnost u postupcima starešina prema vojnicima,

³³ Mao Ce Tung, *Izabrannye proizvedenija*, kn. IV, str. 283.

podsticalo slavlajubljbe, nesamokritičnost i druge nerealne pojave. To bi dovelo do razbijanja jedinica starešinskog sastava i boraca, do samovolje i raspustenosti komandi, »u krajnjoj miji na onaj militaristički put kojim ide kuomintaška armija«.

Karakter odnosa u oružanim formacijama revolucije — pisao je Mao Ce Tung 1936. godine — treba da se zasnivaju na principima »borbe protiv militarističke psihologije i tendencija razbojničke samovolje a za priznavanje uloge Crvene armije kao propagatora i organizatora kineske revolucije; borbe protiv tendencije banditizma a za priznavanje stroge političke discipline; borbe protiv militarističkih tendencija a za priznavanje demokratije u armiji u izvesnim oblastima i vojne discipline zasnovane na autoritetu«. ³⁴

Mao Ce Tungovo teorijsko obrazloženje partizanskog rata spada u red najznačajnijih doprinosa vojnoj nauci, posebno teoriji oružanih revolucija u nerazvijenim zemljama. Partizanski oblik rata, u kineskoj revoluciji, prevažišao je po kvalitativnim svojstvima dotadašnja istorijska iskustva. Umesto klasičnih partizanskih (gerilskih) dejstava, svojstvenih seljačkim bunama, oblikuje se kvalitativno viši oblik partizanskog rata. Njega karakteriše manevarski karakter borbenih dejstava krupnih regularnih formacija, sadejstvo sa teritorijalnom vojskom u partizanskim (klasičnim) dejstvima, aktivnost odreda narodne samozaštite, uključujući i druge oblike borbe i otpora revolucionarnih masa radi postizanja strategijskog cilja — uništenje kontra-revolucionarnih snaga i vojske stranog agresora. U završnoj fazi revolucije, u konačnom obračunu sa kuomintaškom armijom (1947—1949), regularne snage revolucije su prešle na frontalni oblik borbe kojima su partizanskim dejstvima sadejstvovala jedinice teritorijalne voske.

Ekstremna shvatanja dela rukovodstva KP Kine koja su Mao Ce Tungovu strategijsku koncepciju kvalifikovali »partizanštinom« i insistirali na klasičnom frontalnom obliku borbe sa stabilnim linijama fronta i ofanzivnim dejstvima radi brzog okončanja rata, Mao Ce Tung je odbacio kao avanturistička i neadekvatna postojećem odnosu snaga; insistirao je na vođenju dugotrajnog svojevrsnog partizanskog rata i na »potrebi borbe protiv partizanštine u Crvenoj armiji uporedno sa priznavanjem njenog partizanskog karaktera«. ³⁵

Mao Ce Tung je na inventivan način koncipirao osnovne strategijske principe kineskog partizanskog načina ratovanja. »Dekoncentrisati vojsku da bi se podizale mase i koncentrisati vojsku da bi se

³⁴ Mao Ce Tung, *Izabrana dela*, knj. I, str. 174.

³⁵ *Isto*, str. 174.

obračunalo sa neprijateljem; neprijatelj napada — mi se povlačimo, neprijatelj se zaustavio — mi ga uznemiravamo, neprijatelj se zamorio — mi ga tučemo, neprijatelj odstupa — mi ga gonimo». ³⁶ Njegovi principi partizanskog rata dobijaju puno značenje, jer obezbeđuju stalno jačanje i razvoj regularnih jedinica i omasovljavanje teritorijalne vojske, odnosno mobilizaciju širokih revolucionarnih masa za borbu do konačne pobeде.

Izlažući shvatanje da su isključivo subjektivni faktori — probudene snage revolucionarnih masa vođene radničkom klasom i KP Kine — usloveli pojavu kvalitativno novog oblika partizanskog rata, odnosno nove oblike oružane organizacije i načine vođenja borbenih dejstava, Mao Ce Tung je, u stvari, dalje razvio Engelsovu tezu o bitno novim svojstvima vojnih sistema proleterskih revolucija i Frunzeova razmatranja o novom vojnostrategijskom konceptu SSSR-a, kombinacija operativne armije i teritorijalnih milicijskih jedinica, koji je nastao kao rezultat osvajanja vlasti radničke klase i saveza proletarijata sa seljaštvom.

Mao Ce Tung je o karakteru komandovanja pisao: »mi smo za samostalna, nezavisna partizanska dejstva pod jedinstvenom strategijskom komandom«. ³⁷ Taj prividno protivurečan zahtev u komandovanju rezultira iz partizanskog načina borbenih dejstava i čini sastavni deo organizacije regularnih jedinica i teritorijalne vojske. Dekoncentrisana partizanska dejstva ne mogu se uspešno izvoditi ako nije zastupljen visok stepen autonomije jedinica, komandi koje su povezane jedinstvenim strategijskim rukovođenjem. S druge strane, koncentrisana manevarska dejstva krupnih oružanih formacija zahtevaju strogu centralizaciju komandovanja koje će obezbeđivati i sa dejstvo sa teritorijalnim snagama.

Centralizacijom komandovanja na nivou strategije, čime se obezbeđuje uspešno planiranje dejstava na celoj teritoriji i delovima fronta, koordinacija dejstva operativne vojske, teritorijalnih jedinica i drugih oblika borbe i otpora itd., partizanski rat dobija kvalitativno nova obeležja. A u tom okviru decentralizacija u komandovanju pruža mogućnost nižim komandama da prilagode dejstva svih jedinica konkretnoj situaciji, odnosno »da dejstvuju nezavisno i samostalno« na osnovu »opšte linije koju određuje viša instanca«. »Princip komandovanja u partizanskom ratu sastoji se u borbi, s jedne strane, protiv apsolutne centralizacije, a s druge, protiv apsolutne decentralizacije, pa prema tome, u organizaciji centralizovanog strategijskog koman-

³⁶ Isto, str. 105.

³⁷ Isto, str. 386.

dovanja i decentralizovanog operativnog i taktičkog komandovanja»,³⁸ zaključuje Mao Ce Tung.

Priroda partizanskog načina vođenja rata i specifično komandovanje bitno su uticali na karakter međuljudskih odnosa u oružanim snagama, koji su se izražavali u stalnom razvoju »demokratije u vojsci« — afirmaciji odnosa koji vode jačanju bliskosti i poverenja boraca i starešina, razvoju inicijative i sposobnosti u donošenju samostalnih odluka u borbenim dejstvima, jačanju neposrednog uticaja jedinica na kreiranje borbenih dejstava, izboru starešinskog sastava, kao i u rešavanju ostalih bitnih pitanja iz života i rada jedinice — i, s druge strane, u pravcu jačanja svesne vojne discipline do samožrtvovanja u sprovođenju odluka i naređenja partijskih organa i komandi.

³⁸ Mao Ce Tung, *Isto*, knj. I, str. 387.